

Övergripande planer för Överkalix kommuns skolor

UTVECKLINGSPLAN/HANDLINGSPLAN

för

förskolan
förskoleklassen
grundskolan
särskolan
gymnasieskolan/komvux/SFI

i

Överkalix kommun

Inledning

Arbetslagens och rektorernas uppdrag har varit att utarbeta förslag till utvecklingsplan/handlingsplan för alla barn och ungdomar från förskola till gymnasieskola i Överkalix kommun.

Arbetslagen och rektorerna har i brev och samtal lyft fram brister och utvecklingsområden.

De prioriterade områdena:

- Kränkning och mobbning
- Elevers inflytande
- Arbetslagens arbete

Vad är det som styr de prioriterade områdena i utvecklingsplanen?

Skollagen

- **Förskolan**

I 1 kap 1-2 §§ skollagen (1985:1 100) finns bestämmelser över förskoleverksamhetens uppgift. Förskoleverksamheten ska tillgodose barns behov av omsorg och god pedagogisk verksamhet. Verksamheten ska utgå från varje barns behov. Barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges den omsorg som deras speciella behov kräver.

- **Skolan**

I 1 kap 2 § skollagen (1985:1100) finns bestämmelser över det i skolväsendet i hela förskoleklassen och fritidshemmet (skolbarnomsorgen). Skolans uppdrag är att främja lärande. Skolan skall präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet.

I skollagen lyfts också fram att skolan skall vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste, enligt skollagen, därför ske i samarbete med hemmen.

Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet som skolan har som sin uppgift.

För varje människas egenvärde (1 kap 2 §).

Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen slår fast att verksamheten skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktning.

- **Fristående skolor**

För fristående förskolor, fritidshem och skolor gäller också skollagen. I förordningen om fristående skolor gäller samma synsätt på stöd och hjälp för barn som i de offentliga skolorna.

Från förskola till gymnasieskola

De demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar skall omfatta alla elever. Elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier samt deras inflytande på såväl innehåll som former skall vara viktiga principer i utbildningen. Enligt skollagen åligger det alla som arbetar i skolan att verka för demokratiska arbetsformer.

Läroplanen

- **Förskolan (Lpfö 98)**

Förskolans läroplan lyfter fram att omsorg om människor, hänsyn till människor, rättvisa, jämställdhet och rättigheter skall synliggöras i verksamheten. Barn tillägnar sig värden och normer genom konkreta upplevelser, därför blir de vuxna förebilderna viktiga, liksom vuxnas förhållningssätt. Förskolan ska utveckla ansvar, social handlingsberedskap och barns medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Verksamheten ska präglas av omsorg om individen och syfta till att barnens förmåga till empati och omtanke om andra utvecklas, liksom öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt.

Lärandet ska baseras på såväl samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen lär av varandra. Barn i förskolan ska få söka och erövra kunskap genom lek, socialt samspel, utforskande, skapande, iakttagande, samtalande, reflekterande och temainriktat arbetssätt. Det är de vuxna som leder och stimulerar barnens aktiva lärande. Förskolans personal ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga ”att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation”

Förskolans arbete med barnen ska ske i nära och förtroendefullt samarbete med hemmen.

- **Lpo 94 och Lpf 94**

Enligt läroplanen för grundskolan Lpo 94 och för gymnasieskolan Lpf 94 skall inflytande och ansvar tränas i det dagliga arbetet i klassrummen/utbildningsrummen. Det skall inte bara utövas vid speciella tillfällen, utan det ska utvecklas och tränas under elevernas hela skoltid. Läraren har det viktigaste uppdraget i att leda utbildningen så att eleverna får träning i att ta ansvar för sitt eget lärande. Läraren ska ha ett demokratiskt förhållningssätt.

Målet i läroplanerna för detta demokratiska förhållningssätt beskrivs i läroplan för den obligatoriska skolan, Lpo 94 och för den frivilliga skolan Lpf 94 med en gemensam värdegrund. I Lpo 94 förväntas att läraren skall utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan. Lärarens uppgift är att se till att alla elever oavsett kön och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Flickor och pojkar skall få ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren skall även svara för att eleverna får pröva olika

arbetssätt och arbetsformer. Det ska tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen och förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

I Lpf 94, då eleverna lämnat grundskolan, skall de frivilliga skolformerna arbeta vidare med samma demokratiska förhållningssätt och läraren skall klargöra det svenska samhällets grundläggande värden och med eleverna diskutera konflikter mellan dessa värden och faktisk verklighet. Läraren skall klargöra skolans normer och hur dessa är en grund för arbetet samt tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen och visa respekt för den enskilda eleven och i det vardagliga arbetet ha ett demokratiskt förhållningssätt.

Elever har rätt att få information om sina möjligheter att utöva inflytande och påverkan. I de aktuella läroplanerna utlovas ett stort inflytande till eleverna i undervisningen.

- **Rektor**

I skolan ha rektor det övergripande ansvaret för att verksamheten följer alla styrdokuments krav och förväntningar. Rektor har ansvaret för skolans resultat och ett särskilt ansvar för bl a

- att ett aktivt elevinflytande gynnas
- att elever som behöver ett särskilt stöd får det
- att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever
- kontakt upprättas mellan skolan och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina uppgifter

Överkalix kommuns skolplan

- Varje barn ska mötas på dess individuella utvecklingsnivå
- Varje människa ska känna trygghet i förskola och skolmiljö samt tilltro till sin egen förmåga
- De elever som är svaga och utsatta eller av andra skäl får svårigheter i skolan ska mötas med särskild omtanke, stöd och respekt
- Rasism och främlingsfientlighet måste bemötas med aktiva insatser
- Att barnen törs/vågar uttrycka sig i grupp och lyssna på andra och att alla ska känna trygghet med varandra och sin närmiljö
- Eleven ska lära sig samverka och ta ansvar, respektera och ta hänsyn till kulturella, sociala och språkliga olikheter och likheter
- Fortbildningspengar ska finnas i samtliga enheters budget. Hur dessa pengar ska användas bestämmer enheten utifrån arbetslagens behov
- Alltid eleven i centrum
- Gästerna ska ges möjlighet att påverka matsedeln
- Öka elevernas ansvar och medinflytande
- I de lokala arbetsplanerna tydligt klargöra formerna för elev- och föräldraföreträde
- Erbjuder erforderlig vägledning och information för elev- och föräldraföreträdare
- Stödja elevers organisationer, till exempel genom kontaktpersoner, för att underlätta ett reellt inflytande och medansvar
- Stärka klassrådets och hemmets övriga samverkansorganisationers inflytande

Definitioner, mål, riktlinjer och rutiner/handling

Kränkning och mobbning

Definition av kränkning

- Ett barn blir kränkt genom att man inte talar till eller lyssnar på barnet.
- Ett barn blir kränkt om man medverkar till att frysa ut barnet i något sammanhang.
- Ett barn blir kränkt om barnet blir förlöjligad, förtalad eller nersvärtad.
- Ett barn blir kränkt om man hotar barnet, skapar rädsla, förnedrar, förolämpar eller bemöter barnet kritiskt.
- Ett barn blir kränkt om man hånar barnet eller på något sätt ”straffar” barnet.

Ett barn som känner sig kränkt, är kränkt. Det är barnet eller ungdomen som då definierar kränkningen.

En förskola, skola eller skolbarnsomsorgsverksamhet som präglas av brist på delaktighet, inflytande och trivsel kan bidra till kränkande behandling.

Definition av mobbning

Beteenden, attityder och handlingar som omfattar alla sorters övergrepp och är återkommande mot ett enskilt barn är mobbning.

I mobbning förekommer negativa handlingar från mobbaren i avsikt att skada det enskilda offret. Mobbaren har makt och kontroll över offret. Dessa negativa beteenden, attityder och handlingar förkommer upprepade gånger och under en längre tid.

Mobbning är återkommande hotfullt och förtryckande.

(Se beskrivning av kränkningar).

Mål och riktlinjer för att förhindra kränkningar och mobbning

- Skolan skall vara en trygg och trevlig arbetsplats både för personal och elever
- Människor respekterar varandra, främjar förståelse och har empatisk förmåga
- Alla känner sig delaktiga
- Ingen skall utsättas för kränkningar och mobbning – nollvision
- Det skall vara med glädje man går till skolan

Vi skall förhindra kränkningar och mobbning genom att:

- Samtala och ha övningar, t ex rollspel, värderingsövningar om vad trygghet, demokrati, ansvar, respekt och kamratskap innebär.
- Stärka självkänslan hos eleverna t ex att varje barn blir sedd och bekräftad av en vuxen under dagen.
- Uppmuntra barn att bry sig om varandra.
- Kamratstödjure/mentor på högstadiet.
- Bemöt andra som du själv vill bli bemött.
- Ökad tolerans mot olikheter. ”Låta var och en vara som den är.”
- Som vuxen handla enligt ”att alla barn är allas barn”.
- Ha gemensamma regler och normer för skolan t ex ”Tänka på vad man säger åt varandra.”
- Reagera när någon säger något fult och kränkande. Ingen skadegörelse etc.
- Vi måste samtidigt diskutera fram konsekvenser om dessa regler och normer inte följs.
- Samverkan över klassgränser. Hela skolan ska samverka och även mellan skolenheterna.
- Föräldrarna kontaktas alltid så fort som möjligt när något allvarligt har inträffat i skolan.
- Föräldrarna görs delaktiga via samtalsgrupper t ex om värdegrundsfrågor.
- Kontinuerlig utvärdering av verksamheten både bland elever, lärare och föräldrar. Eventuellt kan andra grupper också vara med t ex lokalvårdare, kökspersonal, politiker.
- Ha alltid en öppen dialog när man redovisar och diskuterar skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem.
- Ledningsgruppen följer regelbundet upp för att förhindra kränkning och mobbning.

Elevens inflytande

Definitioner, mål och riktlinjer

Förskola

Vårdnadshavare har ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska därför ske i ett nära förtroendefullt samarbete med hemmen. Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är därför en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande.

Arbetslaget ska

- Ta till vara varje barns förmåga och vilja att ta ett allt större ansvar för sig själv och för samvaron i barngruppen
- Se till att alla barn får möjlighet att efter ökande förmåga påverka verksamhetens innehåll och arbetssätt och delta i utvärderingen av verksamheten.
- Verka för att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i verksamheten
- Förbereda barnen för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle.

Förskoleklass, grundskola, fritidshem och särskola

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön, samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. Enligt skollagen åligger det alla som arbetar i skolan att verka för demokratiska arbetsformer.

Läraren ska

- Utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan.
- Se till att alla elever oavsett kön och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.
- Verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen.
- Svara för att eleverna får prova olika arbetssätt och arbetsformer.
- Tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen och förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

Gymnasieskola/komvux

De demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar ska omfatta alla elever. Elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier samt deran inflytande på såväl innehåll som former ska vara viktiga principer i utbildningen. Enligt skollagen åligger det alla som arbetar i skolan att verka för demokratiska arbetsformer. (1 kap, 2 och 9§§).

Läraren ska

- Utgå från att eleverna kan och vill ta personligt ansvar för sin inläring och sitt arbete i skolan
- Se till att alla elever, oavsett kön och social och kulturell bakgrund får ett verkligt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen.
- Uppmuntra sådana elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det.
- Planera undervisningen tillsammans med eleverna, låta eleverna prova olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen.

Mål för arbetet med elevernas inflytande

- Eleverna ska känna sig delaktiga i allt skolarbete och alla aktiviteter som förekommer inom skolans område.
- Eleverna ser helheter, tar ställning, ser att det går att påverka sin situation, sina studier och sin arbetsmiljö via demokratiska spelregler, och att deras nyfikenhet och fortsatta lärande främjas.
- Befogenheter gen ansvar

Vi ska arbeta med att öka elevernas inflytande i att skolverksamhet genom att:

- Göra eleverna delaktiga i läroplaner, kursplaner, val av läromedel.
- Utöva inflytande och ansvar gällande arbetssätt och arbetsformer genom att aktivt delta i planering, genomförande och utvärdering av skolarbetet.
- Se till att arbetsmiljön utgår från elevernas behov.
- Att arbeta över klassgränser, ämnesövergripande.
- Ta tillvara elevens erfarenheter, nuet och framtiden genom att uppmuntra elevens kreativitet.
- Schemalagd tid avsätts för klassråd och elevråd där ärenden meddelas i god tid.
- Eleverna ska ges möjlighet att medverka vid utformning av schema, t ex lektionernas längd, raster, kursernas utläggning under veckan, temadagar, trivseldagar, idrottsdagar.
- Elevernas syn på matsedeln ska beaktas.
- Likväl som en trevlig våravslutning bör en trevlig upptakt på höstterminen anordnas.
- Eleven tas ansvar för sig själv och sina studier.
- Öka elevernas förståelse att aktivt delta i det förkommande skolarbetet.
- Ledningsgruppen följer regelbundet upp utvecklingen av elevernas arbete med inflytande i skolverksamheten.

Arbetslagets arbete

Definition

Arbetslag betyder att en fast grupp elever arbetar tillsammans med en fast grupp lärare, som representerar så många skolämnena som möjligt.

- De vuxna i arbetslaget måste därför kunna:
- Ge och fungera i bästa möjliga samspel med elever som far illa, kränks och/eller mobbas
- För att utveckla elevers kunskaper i att utöva inflytande i sitt eget lärande
- Ge varandra som vuxna ett ömsesidigt stöd
- Hävda skolans mål
- Bli goda förebilder i demokratiskt arbete och arbete med värdegrund
- Möta förändringar
- Följa skolforskning

Mål för ett utvecklat arbetslag

- Att gemensamt arbeta med arbetslagets totala situation i arbetet med varandra, eleverna, föräldrarna och organisationen.
- Att vara goda förebilder som respekterar andra
- Att kunna diskutera värderingsfrågor, fatta gemensamma beslut kring verksamheten efter det att alla fått göra sin röst hörd.
- Att vara aktuell beträffande förändringar, forskning mm
- Att vara ett forum för pedagogisk debatt för att främja lärandet.
- Att vara expert på styrdokumentet och kunna kommunicera dessa till elever och föräldrar.
- Att arbetslagets medlemmar känner trygghet i sin grupp och i sin yrkesroll.

Vi ska arbeta för att utveckla arbetslaget genom att:

Stödja och stimulera arbetslaget att t ex pröva olika idéer och arbete i projekt.

Bidra till adekvat kompetensutveckling.

Ha en god framförhållning beträffande bemanning för att få kontinuitet i arbetet

Schemalägga gemensam tid för personalen

Förbättra utvecklingssamtal med uppföljning

Bedriva kontinuerlig utvärdering

Samtliga lärare deltar i utvärdering av verksamheten i juni

Gemensam festlig uppstart vid skolstart på hösten

Ledningsgruppen ger förutsättningar till att ge arbetslaget utvecklingsmöjligheter